

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Μές στους Προσφυγικούς Συνοικισμούς

Στέκομαι και κοιτάζω τά παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στό όρισμένο καφενεϊό· σέ λίγο θά σχολάσουν και θ' άρχίσουν νά καταφάνουν οι μεγάλοι. Κουρασμένοι άπ' τή δουλειά, είναι πολύ πιό άληθινοί. Οί περισσότεροι γεννήθηκαν έδω σ' αυτή τήν πόλη, όπως κι εγώ. Κι όμως διατηρούν πιό καθαρά τά χαρακτηριστικά τής ράτσας τους και τήν ψυχή τους, άπό μäs τούς διεσπαρμένους. Ίδίως όταν τούς βλέπω έδω, μου φαίνονται πιό γνήσιοι. Κάπως άλλιώτικοι μοιάζουν μακριά, σέ άλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Η άλήθεια πάντως είναι πώς στό ζήτημα τής άναγνωρίσεως έχω φοβερά έξασκηθεί. Όπου κι άν είμαι, τόν Πόντιο, άς ποῦμε, τόν διακρίνω άπό μακριά· κι άπό μιά γραμμή του κορμιού του μονάχα. Δέν είναι άνάγκη ν' άκούσω τήν όμιλία του, ούτε νά διαπιστώσω τήν άλλιώτικη μελαγχρινάδα. Σπανίως νά πέσω έξω. Άπό κοντά όμως είμαι όλότελα άλάνθαστος. Τό ίδιο και μέ τούς Καραμανλήδες, τούς Καυκάσιους, τούς Μικρασιάτες άπ' τίς άκτές, τούς άλλους άπ' τά βάθη, τούς Κωνσταντινουπολίτες, άπό μέσα ή άπ' τά περίχωρα, κι άς επιμένουν όλοι τους πώς είναι άπ' τήν καρδιά τής Πόλης, κι άπ' τό Γαλατά. Οί Θρακιώτες όμως έρχονται πιό καστανοί· ξανθοί πολλές φορές, κι εύκολότερα μπερδεύονται μέ πρόσφυγες άπό μέρη άλλα. Έξάλλου σά νά έχουν χάσει τήν ιδιαίτερη προφορά τους ή ίσως εγώ νά τήν έχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αυτούς πού ήρθαν άπ' τή Ρωμυλία. Αυτό συμβαίνει κι άνάμεσα στους Ήπειρώτες και στους άλλους άπ' τίς περιοχές του Μοναστηριού.

Όταν τούς μπερδεύω, τό καταλαβαίνω συνήθως άργά· γιατί έχω τόση πεποίθηση πάνω σ' αυτό τό ζήτημα, ώστε σπανίως ρωτώ. Κατά βάθος βέβαια αυτό δέν είναι σφάλμα, είναι διαπίστωση.

Κι όμως πόση συγκίνηση έχει νά κοιτάξεις ή νά συζητᾶς στά καφενεϊα και νά διαισθάνεσαι τή δική σου ή μιά άλλη πανάρχαια ράτσα. Άκούς εκείνες τίς φωνές μέ τή ζεστή προφορά και σου 'ρχεται ν' άγκαλιάσεις. Όνόματα άπό σβησμένους τάχα λαούς και χῶρες δειλιάζουν μέσα στό νοῦ· μεθῶ μονάχα και πού τά λέω άπό μέσα μου, καθώς όλοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι νά κοιτάζω τίς άδρές και τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι άνατριχιάζω βαθιά, όταν σκέφτομαι πώς αυτός πού μου μιλά είναι δικός μου άνθρωπος, τής φυλής μου. Κάτι σά ζεστό κύμα μέ σκεπάζει ξαφνικά, θαρρείς και γύρισα επίτέλους στήν πατρίδα. Δέν έχει σημασία πού δέ γνώρισα ποτέ αυτή τήν πατρίδα ή πού δέ γεννήθηκα καν εκεί. Τό αίμα μου άπό κεί μονάχα τραβάει· έκτός κι άν είναι άληθινό πώς ό άνθρωπος άποτελείται άπ' αυτά πού τρώει και πίνει, όποτε πράγματι είμαι άπό δῶ. Και πώς έξηγεϊται τότε όλη αυτή ή λαχτάρα;

Γυρνῶ μές στους προσφυγικούς συνοικισμούς μέ δυνατή εύχαρίστηση. Θράκες, Χετταϊοι, Φρύγες, όμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρείς, άνθουν άνάμεσά μας. Οί ίδιοι δέν ξέρουν βέβαια αυτά τά όνόματα· για μένα όμως είναι φορτωμένα μυστήριο και άγάπη. Κι άν ακόμα δέν είναι, πολύ θά ήθελα νά ήταν έτσι ή άλήθεια.

Κι όμως τά τελευταία χρόνια έχουν κάνει τό πᾶν για νά σκορπίσει ή όμορφιά αυτή στους τέσσερεις άνέμους. Οί έγκληματίες τῶν γραφείων έκμεταλλεύτηκαν τή ζωηράδα τους και τήν άγνότητά τους. Τούς έξώθησαν νά σφάζουν και νά σφαχτούν· νά φαγωθούν, ιδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τούς τρέμουν και προσπαθούν νά τούς ξεφορτωθούν μέ τή μετανάστευση. Πολύ άργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω άπό κεί, μέ άποχαιρετούν χωρίς νά δείξουν παραζένεμα, άν και άγνωστοί μου άνθρωποι. Τούς πληροφορεϊ τό αίμα τους για μένα, όπως και τό δικό μου μέ κάνει νά τούς κατέχω όλόκληρους. Πάντως ποτέ τους δέν επιμένουν νά μέ κρατήσουν στίς παρέες τους.

Όλομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στίς μεγάλες άρτηρίες. Όταν ανάβει τό κόκκινο καί σταματούν τ' αυτοκίνητα, μοῦ φαίνεται γιά μιά στιγμή πώς παύει έντελῶς κάθε θόρυβος. Έρυθρά καί λευκά αίμοσφαίρια σά νά κυκλοφοροῦν. Κι ὅμως βλέπω πώς τό πλῆθος έξακολουθεῖ νά περπατᾶ, νά κουβεντιάζει ἤ νά γελάει. Σταματῶ πολλές φορές στή μέση τοῦ πεζοδρομίου, κι ὅπως στό κούτσουρο πού κόβει τό νερό, ἔτσι περιστρέφονται γύρω μου οἱ διαβάτες. Τώρα πού δέν ἐμποδίζουν οἱ μηχανές, ἀκούω χιλιάδες βήματα στό πλακόστρωτο. Μοῦ ἴρχεται νά καμπυλώσω τή ράχη μου γιά νά περάσει χωρίς ἐμπόδια αὐτό τό ποτάμι. Τῆς Γονατιστῆς, ὅταν περνάει ἀπό πάνω μου τό βουβό ποτάμι τῶν προγόνων, γονατισμένος πάνω στά καρυδόφυλλα, σκύβω βαθιά στό χῶμα, γιά νά μή βγάλουν οἱ ψυχές ἐξαιτίας μου τόν παραμικρότερο παραπονιαρικό βόμβο.

Έγώ ὅμως ἀπό τώρα εἶμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στούς ξένους καί στά ξένα πράγματα ζῶ διαρκῶς· στά ἔτοιμα καί στά ἐνοικιασμένα. Συγκατοικῶ μέ ἀνθρώπους πού ἀδιαφοροῦν τελείως γιά μένα, κι ἐγώ γι' αὐτούς. Οὔτε μικροδιαφορές δέν ὑπάρχουν κán μεταξύ μας. Ὁ ἕνας ἀποφεύγει τόν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μά κι ἂν τύχει νά σοῦ μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τά πραγματικά τους στοιχεῖα σά νά ἔναι τίποτε κακοποιοί. Τό ἰδανικό, ἤ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι, λέει, νά μή ξέρεις οὔτε στή φάτσα τό γείτονά σου. Πονηρά πράγματα βέβαια· προφάσεις πολιτισμοῦ, γιά νά διευκολύνονται οἱ ἀταξίες.

Γι' αὐτό ζηλεύω αὐτούς πού βρίσκονται στόν τόπο τους, στά χωράφια τους, στούς συγγενεῖς τους, στά πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ἄς ἤμουν σ' ἕνα προσφυγικό συνοικισμό μέ ἀνθρώπους τῆς ράτσας μου τριγύρω.

(Γιά ἕνα φιλότιμο, 1964)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η αφήγηση του Γιώργου Ιωάννου έχει χαρακτηριστεί ευαίσθητη. Ο συγγραφέας καταφέρνει, ωστόσο να αποκλείσει κάθε συναισθηματισμό και μελοδραματισμό. Πώς επιτυγχάνεται αυτό μέσα στο διήγημα;
[Μονάδες 15]
2. Να καταγράψετε τον αφηρημένο χρόνο (τη χρονική διάρκεια που καλύπτει η αφήγηση). Σε ποια σημεία ο συγγραφέας κάνει αναδρομή και τι θέλει να τονίσει με αυτή;
[Μονάδες 20]
3. Μέσα στο διήγημα συνυπάρχουν δύο διαφορετικοί κόσμοι: αυτός της πόλης και αυτός των προσφύγων. Πώς βιώνει ο συγγραφέας τον καθένα από αυτούς; Ποιες αντιθέσεις εντοπίζετε στα χαρακτηριστικά τους;
[Μονάδες 20]
4. α) «Τουλάχιστο ας ἤμουν σ' ἕνα προσφυγικό συνοικισμό με ἀνθρώπους της ράτσας μου τριγύρω». Ποια υπαρξιακή αγωνία του εκφράζει εδώ ο Ιωάννου, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται στον τόπο που γεννήθηκε;
[Μονάδες 15]
β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις μεταφορές και δύο παρομοιώσεις, και να ερμηνεύσετε το νόημά τους.
[Μονάδες 10]
5. Να συγκρίνετε, ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο, το πεζογράφημα του Γιώργου Ιωάννου «Μεσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς» με το απόσπασμα που ακολουθεί από το πεζογράφημα «Ο ξενιτεμένος» του ίδιου συγγραφέα.
[Μονάδες 20]

Γιώργος Ιωάννου «Ο ξενιτεμένος»

«Εδώ που ζω, μονάχα άντρες κυκλοφορούν στους δρόμους. Οι γυναίκες βγαίνουν αριά και που, μα και τότε δεν τις βλέπεις, καθώς είναι κουκουλωμένες με χοντρά σεντόνια υφαντά. Συνήθως πηγαίνουν πολλές μαζί, κι όταν περνούν, ο δρόμος φλομώνει απ' τη γλυκερή βρώμα, που αναδίνουν από μέσα τους. Αν δεν ήταν έτσι σκεπασμένες, ίσως να μετριάζονταν κάπως για τους διαβάτες αυτή η βρωμιά ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, να χανόταν ολότελα.

Έχω υπόψη μου όμως κάποιον ξενιτεμένο, που, όπως τουλάχιστον ισχυρίζεται, καθόλου δεν παραξενεύτηκε με όλα αυτά. Και έχει μάλιστα την εντύπωση, πως ζει από πολλά χρόνια σε μια τέτοια χώρα. Κάπως σα να γεννήθηκε εδώ ή καλύτερα σα να ήταν ξενιτεμένος σε τέτοια μέρη από τότε που ένωσε τον κόσμο. Αυτό βέβαια δεν το χάρηκε διόλου· είχε ελπίσει βαθιά σ' αυτή τη φυγή, την τελευταία του, καθώς νομίζει.

Όπως εδώ, και στην πατρίδα, στους δρόμους, τις γυναίκες δεν τις έβλεπε, κι ας μην ήταν κουκουλωμένες. Ή, όταν τις γνώριζε κάπου, κατόπι δεν τις αναγνώριζε. Δεν μπορούσε να συγκρατήσει ούτε τα ονόματά τους, ούτε προπάντων τις φυσιογνωμίες τους. Πολλές φορές ένιωθε να τον τραβούν απ' το σακάκι μέσα στο δρόμο, και πάντα ήθελε μερικά δευτερόλεπτα για να θυμηθεί, πως αυτή που τον χαιρετούσε τόσο εγκάρδια ήταν μια συγγένισσά του ή κάποια γειτονοπούλα. Μ' αυτά τα συμπτώματα, όσο περνούσε ο καιρός, τον έζωναν τα φίδια. Και για μοναδική ανακούφισή του είχε την υπόνοια, ότι κι αυτές ποτέ τους δεν τον είχανε πραγματικά κοιτάξει.»